

УДК 374

*Абдувахобова Нодира Абдусалам кызы
студентка дошкольное образование Наманганский государственный
университет*

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НЕТРАДИЦИОННЫХ ПРИЕМОВ
РИСОВАНИЯ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ
ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДОШКОЛЬНИКОВ ВНЕ
ШКОЛЬНОГО ВРЕМЕНИ**

Аннотация: В статье рассматривается важность использования нетрадиционных приемов рисования в организации самостоятельной зрительной деятельности дошкольников вне уроков

Ключевые слова: **Кляксография** - простая, с использованием клеевого тюбика, с помощью нити, напыления; **Монотопия** – сюжет (множество аналогий), пейзаж (природа); **Grattage** (удовлетворение из черной бумаги **Затенение** - это закрашивание любой области без выхода за нарисованную границу. Оставить след - крышкой, картошкой, мятой бумагой, пеной

Abduvahobova Nodira Abdusalam's daughter

Student, Faculty of Preschool Education, Namangan State University

**THE USE OF UNCONVENTIONAL DRAWING METHODS WHEN
ORGANIZING THE INDEPENDENT ARTISTIC ACTIVITIES OF
PRESCHOOLERS OUTSIDE SCHOOL TIME**

Abstract: The article discusses the importance of using non-traditional drawing techniques in the organization of independent visual activity of preschoolers outside the classroom.

Key words: **Blotography** - simple, using a glue tube, using a thread, spraying; **Monotopy** - plot (many analogies), landscape (nature); **Grattage** (satisfaction from black paper **Shading** is painting any area without going beyond the drawn border. Leave a mark - with a lid, potatoes, crumpled paper, foam

Abduvaxobova Nodira Abdusalam qizi

Namangan davlat universiteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

**MAKTABGACHA YOSH BOLALARNING MASHG'ULOTLARDAN
TASHQARI VAQTLARDA MUSTAQIL TASVIRIY FAOLIYATLARINI
TASHKIL ETISHDA NOAN'ANAVIY RASM CHIZISH
TEXNIKASIDAN FOYDALANISH**

Annotatsiya: Bu maqolada maktabgacha yosh bolalarning mashg'ulotlardan tashqari vaqtlarda mustaqil tasviriy faoliyatlarini tashkil etishda noan'anaviy rasm chizish texnikasidan foydalanishning ahamiyati haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: **Klyaksografiya**- oddiy, yelim trubka yordamida, ip yordamida, sachratish; **Monotopiya**- predmetli (ko'p o'xshatish), peyzajli (tabiat); **Grattaj** (qog'ozni sham bilan zichlash) - oq-qora grattaj, rangli grattaj; **Shading**- chizilgan chegaradan tashqariga chiqmasdan biron bir maydonni bo'yashdir. **Iz qoldirish**- qopqoq yordamida, kartoshka yordamida, g'ijim qog'oz yordamida, po'kak yordamida.

Bolalarning badiiy jihatdan tarbiya olishi faqatgina mashg'ulot jarayonida emas, balki kundalik hayotda yuzaga keladi. Bu o'rinda bolaning o'z faolligi jarayonida yuzaga keluvchi mustaqil tasviriy faoliyat muhim rol o'ynaydi. U bu jarayonda mashg'ulotlarda olgan badiiy tajribasidan foydalanadi. Mashg'ulotdan tashqari vaqtlarda bolada o'zi sevgan mavzularga tasviriy faoliyatning biror bir turlariga nisbatan layoqat yoki xohish seziladi. Masalan, bolalarning noan'anaviy usullardan foydalanib rasm chizishlari bunga misol bo'la oladi. Chunki, g'ayritabiiy usullarda rasm chizish - bu bolalarni ajablantiradigan va quvontiradigan qiziqarli, hayratlanarli mashg'ulot. Bolalar va ijodkorlik ajralmas tushunchalardir. Bola atrofdagi dunyoni o'rganadi, uni o'yinda, modellashtirishda va chizishda aks ettirishga harakat qiladi. Axir, har bir bola - qo'shiqchi va musiqachi, rassom va haykaltarosh. Bolalarning ijodiy impulslari ko'pincha badiiy faoliyat bilan bog'liq bo'lib, bolaning tasviriy ijodi uning tasavvurini namoyon qilish uchun ideal imkoniyatdir. Bu bolaning normal

rivojlanishi uchun muhim shartdir. Bolalarning faolligi jarayonida vujudga keluvchi mustaqil tasviriy faoliyati tarbiyachining shu ishga rahbarlik qilishida biroz qiyinchilik tugʻdiradi. Chunki tarbiyachi toʻgʻridan toʻgʻri rahbarlik qilmay, balki ikkinchi darajali holatni egallaydi. Bola tevarak-atrof haqidagi taassurotlarini mustaqil ravishda tasvirlash uchun ular tasvirning vositalaridan keng va erkin foydalanishni bilishlari lozim. Mustaqil tasviriy faoliyat jarayonida faollik yoki xohish, bolalar tom ondan kelib chiqishi kerak. Agarda tarbiyachi bu jarayon davomida kichik va oʻrta guruh bolalariga koʻproq maslahat berib, faolligini oshirsa, katta tayyorlov guruhlarida bolalarga koʻproq mustaqillik berishlari lozim. Tasviriy faoliyatida bolalar faolligi asosida doʻstona munosabatlar tarkib topadi, bolalar bir-birlariga maslahatlar beradi, yordam beradi, yaʼni jamoa boʻlib ijod qilish oʻsadi. Bolalarning mustaqil tasviriy faoliyati bilan shugʻullanishi uchun materiallar yetarli darajada boʻlishi kerak. Bolalarning mashgʻulotlardan tashqari vaqtlarda tasviriy faoliyat bilan mustaqil shugʻullanishlari uchun sharoit yaratilgan boʻlishi kerak. Bu maqsadda guruh xonasining yaxshi yoritilgan va oʻyin burchagidan mumkin qadar uzoqroq biron bir joyi ajratilishi kerak. Xonaning deraza oldi ajratilishi maqsadga muvofiq, u yerda ikki-uch stol qoʻyiladi. Agar deraza tokchalari past boʻlsa, ularga taxtalar mustahkamlanadi, bolalar shugʻullanmayotgan paytda ularni tushirib qoʻyish mumkin. Yana sayr vaqtida, oʻyinlar paytida ham shugʻullanish mumkin. Bolajonlar bilan ijodiy ishlarni qachon boshlash kerak? Imkoni boricha tezda! Ijodkorlikda natija emas, jarayon muhim. Va bu jarayonda siz kichik yoshli bolalarni ham jalb qilishingiz mumkin, u faqat tajribalar va uning atrofidagi dunyo bilan gʻayrioddiy tanishishdan xursand boʻladi. Bolalar bogʻchasining barcha guruhlarida va ayniqsa, katta va tayyorlov guruhlarida anʼanaviy boʻlmagan rasm texnikasi aql va ijodkorlikni rivojlantiradi. Yoshligidanoq bolalarda sanʼatga boʻlgan muhabbatni shakllantirish va ijodkorlikni ragʻbatlantirish zarur. Bola bitta kompozitsiyani bogʻlashni, uni kichik detallardan yaratishni, turli xil elementlarni uygʻun tartibga solishni, oʻz

rejalarini amalga oshirishni yoki tug'dirishni o'rganadi. To'liq shaxsiyatni rivojlantirish uchun inson bolaligidanoq ijod uchun qulay muhitda bo'lishi kerak. An'anaviy bo'lmagan chizish texnikasi bolalarning iqtidorlarini ochib, ijodiy jarayonga yaqinlashishga imkon beradi. Bunday texnikalar maktabgacha ta'lim tashkilotlarida keng qo'llaniladi. Tasviriy san'atning har qanday turi o'zini namoyon qilish, atrofimizdagi dunyoni yanada nozikroq anglash, tezkor taassurotlar va kayfiyatlarni aniqlash va uzatish uchun cheksiz imkoniyatlar yaratadi, shuningdek, ichki totuvlik va shaxsiy rivojlanishni egallashga yordam beradi. Maktabgacha tarbiya tashkilotlarida odatdagi rasm chizish texnikasidan tashqari tasviriy san'atning noan'anaviy yo'nalishlari keng qo'llaniladi. Ular atrofdagi dunyoni anglash va o'ziga xos g'oyalarni o'zida mujassam etish uchun juda ko'p qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi.

Bolalarning an'anaviy bo'lmagan usullardan foydalanishining quyidagi afzalliklari mavjud:

- Bolalarning qo'rquvini yo'qotishga yordam beradi;
- O'ziga bo'lgan ishonchni rivojlantiradi;
- Bolalarni o'z fikrlarini erkin ifoda etishga o'rgatadi;
- Bolalarni ijodiy izlanishlar va yechimlarga chorlaydi;
- Bolalarni turli materiallar bilan ishlashga o'rgatadi;
- Kompozitsiya, ritm, rang, rang idrok etish hissini rivojlantiradi;
- Qo'llarning nozik motorli ko'nikmalarini rivojlantiradi;
- Ijodkorlik, xayolot va fantaziya parvozini rivojlantiradi.
- Ish paytida bolalar estetik zavq olishadi.

An'anaviy bo'lmagan rasm chizish texnikasi juda ko'p, ularning g'ayrioddiyligi shundaki, ular bolalarga tezda kerakli natijaga erishishlariga imkon beradi. Masalan, qaysi bola barmoqlari bilan rasm chizish, o'z kafti bilan rasm chizish, qog'ozga qoralash va kulgili rasm chizishga qiziqmaydi deysiz? Bola o'z ishlarida tezda natijalarga erishishni yaxshi ko'radi.

Ijodiy jarayon haqiqiy mo'jizadir. Bolalar o'zlarining noyob qobiliyatlarini va yaratilish quvonchini qanday kashf etishlarini kuzating. Bu yerda ular ijodkorlikning afzalliklarini his qila boshlaydilar va xatolar maqsadga erishish yo'lidagi qadamlar, deb o'ylashadi, ijodda ham, ularning hayotining barcha jabhalarida to'siq emas. Bola ishining natijasi ko'p jihatdan uning qiziqishiga bog'liq, shuning uchun maktabgacha yoshdagi bolani diqqatini faollashtirish, uni qo'shimcha stimullar yordamida faollikka undash muhimdir. Bunday imtiyozlar quyidagilar bo'lishi mumkin:

- bolalarning asosiy faoliyati bo'lgan o'yin;
- kutilmagan voqea - ertak yoki multfilmning sevimli qahramoni tashrif buyurishga keladi va bolani sayohatga taklif qiladi;
- yordam so'rash, chunki bolalar hech qachon zaiflarga yordam berishdan bosh tortmaydi, ular uchun o'zlarini muhim his qilishlari muhimdir;
- barmoq bilan chizish;
- kartoshka muhrlari bilan iz qoldirish;
- xurmo bilan rasm chizish.
- ko'pikli kauchuk bosib chiqarish;
- mumli qalamchalar + akvarel;
- sham + akvarel;
- barg izlari;
- qo'lda chizilgan rasmlar;
- paxta chig'anoqlari bilan rasm chizish;
- sehrlil arqonlar.
- qum bilan chizish;
- sovun pufakchalari bilan rasm chizish;
- g'ijimlangan qog'oz bilan rasm chizish;
- somon bilan blotografiya;
- landshaft monotopiyasi;

- plastinografiya.

Turli mualliflarning uslubiy adabiyotlari bilan tanishgan holda, masalan, A.V. Nikitina "Bolalar bog'chasida an'anaviy bo'lmagan rasm chizish texnikasi", I.A. Lykova - "Maktabgacha ta'lim muassasalari mutaxassislari uchun uslubiy qo'llanma", T.N. Doronova - "Bolalarning tabiati, san'ati va tasviriy faoliyati" R.G. Kazakova "Bolalar bog'chasida vizual faoliyat" kabi qo'llanmalari bilan tanishish va foydalanishni tavsiya qilaman. Bu qo'llanmalarda maktabgacha yosh bolalar uchun tasviriy faoliyat turlari bo'yicha ko'plab mahorat darslari va uyda osongina amalga oshirishingiz mumkin bo'lgan g'ayrioddiy g'oyalarni topasiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rasm, buyumlar yasash va tasviriv *faoliyat metodikasi*. M.Sh.Nurmatova
<http://kutubxona.adu.uz/kutubxona/53rasmbuyumlaryasashpdf.pdf>
2. E.A. Yanushko "1-3 yoshdagi yosh bolalar bilan rasm chizish." Qo'llanma, 2010 yil "Mosaic-Synthesis" nashriyoti
3. Marina Ozerova "Bolalar rasmlari to'g'risida" Studii Artemiya Lebedeva .2013 yil
4. Anjelika Nikitina Vitalyevna "Bolalar bog'chasida rasm chizishning alternativ usullari" .”Karo” nashriyoti-2016yil.
<https://www.labirint.ru/books/334407>
5. Darya Koldina Nikolayevna "2-3 yoshli bolalar bilan rasm chizish". Mozaika-sintez nashriyoti-2015 yil.
<https://www.ozon.ru/product/risovanie-s-detmi-2-3-let-33201030/>
6. Kostikova Natalya Nikolayevna "Bolalar bilan ijod. 3 yoshgacha bolalar bilan rasm, modellashtirish, o'yinlar" .
<https://www.livelib.ru/book/1001478698-tvorchestvo-s-malyshami-risovanie-lepka-igry-s-detmi-do-3-let-natalya-kostikova>
7. Karimova Vasila, V. (2021). The Analysis Of Lexical-Semantic Variants Of Kinship (Wife, Stepmother) Expression Means In Female

Gender. International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 24(1), 71-72.

8. Расулова, Ш. Х., & Каримова, В. В. (2020). ОБ ОНОМАСИОЛОГИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ ИЗУЧЕНИЯ ТЕРМИНОВ РОДСТВА ЖЕНСКОГО ПОЛА В УЗБЕКСКОМ И ТАДЖИКСКОМ ЯЗЫКАХ. *Вестник Бохтарского государственного университета имени Носира Хусрава. Серия гуманитарных и экономических наук*, (1-1), 75-78.
9. Karimova, V. (2019). BRIEF HISTORY OF RESEARCHING TERMS OF KINSHIP IN UZBEK AND ENGLISH LANGUAGES. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 1(12), 156-162.
10. The Responsibility of a Teacher for Increasing the Probability of Advancing Student Achievement // *Молодой ученый*. – 2016. – No 3-1(107). – P. 41.
11. Karimova, V. A BRIEF OVERVIEW OF THE HISTORY OF THE STUDY OF THE TERMS OF KINSHIP IN UZBEK AND ENGLISH.
12. Vakhobovna, K. V. The Lexical Plan Suppletivism in Turkic Languages. *International Journal on Integrated Education*, 3(12), 184-185.
13. Расулов, И. И. Фразеологические единицы русского и узбекского языков со значением качественной оценки лица / И. И. Расулов // Система непрерывного филологического образования: школа – колледж – вуз. Современные подходы к преподаванию дисциплин филологического цикла в условиях полилингвального образования : Сборник научных трудов по материалам XXI Всероссийской (с международным участием) научно-практической конференции, Уфа, 28–30 апреля 2021 года. – Уфа: Башкирский государственный педагогический университет им. М. Акмуллы, 2021. – С. 420-423.
14. Расулов И. И. ВОПРОСЫ ИЗУЧЕНИЯ НАРЕЧНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ // Система непрерывного филологического образования: школа–колледж–вуз. Современные подходы к преподаванию дисциплин филологического цикла в условиях полилингвального образования. – 2020. – С. 320-323.
15. Расулов И. И. Фразеологические особенности языка художественного произведения // *Молодежь и наука: реальность и будущее*. – 2017. – С. 221-223.